

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis Barzaei Herovm Helvetiorvm Epistolae

Barzaeus, Johannes

Fribvrgi Helvetiorvm, 1657

3. Pugna Sempacensis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13014

A R G V M E N T V M.

Recrudescantibus inter Præfectos Austriacos, & confœderatos quospiam discordijs, Leopoldus Alberti Imper. Nepos, Austriæ Dux, ex Alsatia in Heluetiam se contulit velitationibus quibusdam secundo Marte peractis. Cum autem VII. Idus Iul. Anno 1386. præcipuum exercitus sui neruum, illustri Nobilium, Baronum, Comitum, Principumq; delectu constantem, ad Sempacensis Oppidi confinia produceret; eadem propemodum horâ præsentem videt IV. Ciuitatum Lucernæ, Vranix, Suitij ac Silvaniæ Confœderatos, Viros 1300. quibus cum collatis repente signis, Dux generosissimus adorsus est pugnam acerrimam, & sibi & uniuerso Nobilitatis flori fatalem; ut videre est apud Petrum Etterlin, & cæteros Fæderis Heluetici scriptores.

V D A L R I C V S A B H E R T E N S T E I N,
G O T T H A R D O A S O N N E N B E R G,

De pugna Sempacensi.

EXPECTATA tuis ne deisset Epistola votis,
Candor & instantes obtinuere preces:
Obtinuere preces, coguntque horrentia Martis,
Ire per inuitas, arma virumque, manus.
Nam quanquam ad veteres noua rursus laurea palmas
Accidit, & prædæ iuncta trophæa dedit:
Pax tamen innumeris potior foret, una triumphis,
Inter mundanas optima semper opes.
Sed quia peruersæ, quæ turbant omnia, mentes
Pacifîcâ bello posthabuere togam,
Hinc furor, & tragicus per rura, per arua tumultus
Sæuijt, atque ipsas Mars penetrauit aquas:

Con-

Confiliumque malum primis farale Synedris
 Funestumque ipsi vidimus esse Duci.
 DVX LEOPOLDVS erat, Germanæ gentis Achilles,
 Inclitus Austriaci, flosque decusque throni:
 Dædala cui Pallas Martemque Iouemque professa,
 Aureaque immensis Iuno referta bonis,
 Et genus, & magnæ florentior indolis ætas,
 Fortunæ summam contribuere rotam,
 Maximus hic Heros, super ostia Gangis & Hebri
 Notus, Hyperboreæ terror amorque plagæ,
 Helueta dum incauto bacchatur in oppida bello,
 Ac SEMPACENSEM turgidus intrat agrum,
 Vapulat; & subitâ, non fido Marte, ruinâ
 Corruit è summo, funus inane, jugo.
 Corruit, & Manes secum unâ abduxit ad imos
 Ex Alemannâ ingens nobilitate genus.
 Quæ tibi dum memoro, memorari credito, sicut
 Comperta, aut oculis visa fuere meis.
 Alfatico jam vilus erat LEOPOLDVS ab agro,
 Heluetiæ affines, victor, inire plagas.
 Et jam *Badenæ* castra altera, & altera *Brugis*
 Fixerat, inque alijs altera castra locis;
 Ac Tigurina quidem primò simulabat ad arua,
 Turmatim Austriacos, ducere velle, globos:
 Mox tamen ad dextram *Ruse* desistere ripam.
 Inque cruenta, alium, quærere bella, scopum:
 Introit ergo Urbem, priscis cui nomen ab annis.
 Et *Sura* & socius contribuere *Lacus*:
 Cui populi candor, cui diues gleba, *Ceres*que,
 Et situs, & facies, floridi amæna foli,
 Sedulaque *Astreæ* reuerentia virginis, inter
 Oppida, honorificum, dant quoque clara, gradum.
 Conueniunt illic cum ingentibus agmina plaustris,
 Hæc armaturam pars vehit, illa penum.
 Grandia in hisce meros celabant dolia funes,
 Affectura malam, tristia, signa crucem.
 Sic etenim *Sarrapæ*: Plectent hæc vincla rebelles,
 Frangentque infidas, vindice reſte, gulas.
 Occumbet laqueo, cui parceret mucro; suumque
 Subdere

Subdere qui renuit, tollet ad astra, caput,
 Vixit, & efflictum jugulo commissa piabit,
 Sub nostro quisquis noluit esse jugo. a.
 Caperat interea diuo lux festa *Cyrillo*,
 Quintilis nonum reddere ab axe diem:
 Cùm simul Austriaci *SEMPACO* inhiare manipuli,
 Et sibi præfixam continuare viam.
 Fulserat egregio series generosa paratu,
 Teutoniæ magnis concomitata viris.
 Vnicus at reliquos longè celeberrimus omnes
 Qui præcellebat, *DVX LEOPOLDVS* erat.
 Egerat ipse agmen, magnique erat agminis instar,
 AEquans Pellæum stirpe animoque Ducem,
 Aurea cæsaries, & centum flexibus aptæ,
 Heu quantum ornarant colla virumque comæ!
 Spirabat Rutulum, majestas regia Turnum,
 Tyndaridumque, illic, fabula, fama fuit:
 Principis hæc autem dum ex parte geruntur, ad arma
 Ducere consortes, clara *LVCERNA*, suos;
 Præsidium Tiguro reuocare, animare colonos,
 Ad *Sempacensem*, castra mouere, lacum:
 Exploratores campis immittere, nullam
 Tutandæ Patriæ cœpit, habere moram:
 Et mox *Lucerij* *SILVANIA* & *VRIA* signis,
SVITIA que armatam suppeditare manum.
 In campum Heluetij duxerunt mille, trecentos,
 Sed quos terrerent fulmina nulla, viros.
 Vnâ eâdemque die *Sempacum* vidit amicos,
 Vnâ eâdemque hostes, vidit adesse, suos.
 Nos ubi tam pulchro digestas ordine turmas,
 Magnanimumque, inter cernimus arma, Ducem:
 Terribilem mirari aciem, quæ fulguris instar,
 Spargebat tremulas è regione faces.
 Stabant Austriaci, veluti *Marpesia* cautes,
 Fluctibus irati non violanda sali:
 Hinc galeata leges, rubræ cui cornua cristæ
 Pulchrè inter croceas, emicuère, comas:
 Inde cataphractum series horrenda virorum,
 Et phaleratorum pompa celebris equum.

Eni-

Enituit tam culta acies, velut ignea rupto
 Solibus æstiuis dum micat, æthra polo.
 Quattuor exposuit bellantùm millia Princeps,
 Mista ferè Comitum sanguine, mista Ducum:
 Cetera vicinã legio dispersa per urbes,
 Tanquam acie tantã non opus esset, erat.
 Quæ simul ac nostrum penetrârunt agmina visum,
 Cernui ad ætheream corda leuamus opem.
 Atque ego; Tam rutilas ne formidate cohortes,
 Pars expers hodie pleraque lucis erit:
 Pro patrijs stat causa focus; Rex ætheris altî,
 Vela dabit nostræ prosperiora rati.
 Pellite quisq; metum. Reminiscere, ô Heluete, nostros
 Quomodo seruârunt Numina summa, patres.
 Quid Morgartensi pompã olim illustrius? aut quid
 Agminibus nostris visum erat esse minus?
 Parte tamen quantus stetit ex nostrate triumphus!
 Teutonicos quantum pavit *inane* Duces!
 Viuit, & oppressos è cœlo respicit idem,
 Qui tribuit patribus tanta trophæa, DEVS.
 Quod dedit illa dies (veteres modò ritè bipennes,
 Rite parate animos) id dabit ista dies.
 Si cui sint scabri, morsu rubiginis, enses,
 In promptu cotes, queis acuantur, erunt.
 Nobilium teneri nequeunt durare lacerti,
 Nec Phaëthontæ vim superare rotæ.
 Austriaci e contrâ, dum perspexêre pusillos,
 Agminis Heluetici, cominus esse globos,
 Sic animare Ducem. Vah, Illustrissime, prædam,
 Quam dedit in nostras lux hodierna manus?
 Hosce simul Dauos, & rustica stemmata Mopsos,
 Flagitij dudum perfidiæque reos,
 Ante reclinantem quàm claudat vesper Olympum,
 Offeret arbitrio dextera nostra tuo.
 Subsidijs nec quippe nouis, turmauè recenti,
 Tam bene prouisum Principis agmen, eget.
 Sunt sine lege cohors, & copia maior, inermes,
 Nec belli nobis dexteritate pares.
 Victima Martis erit fæx hæc *Swicera*, breuique

Corruet ante tuos, lixa vel assa, pedes;
 Vidit *Hasenburgi* nostras paulò antè phalanges,
 Progenie clarus militiaque, Baro:
 Vidit, & ardentem cernens in prælia pubem,
 Telaque, dispositas, in sua, quamque, manus:
 Sola ait, in nostris non est Tritonia castris,
 Proxima belligeros fert quoque silua viros,
 Impune, elicitus rarò contemnitur hostis,
 Multumque, ut perhibent, tela aliena nocent.
 Lubrica fors belli est, & amat victoria curas
 Sæpe dies, Mater censa, nouerca fuit.
 Fulgor, & aurifluus non usque triumphat amictus,
 Ingentes animos sæpe lacerna tegit.
 Infremit, & contra sic *Ochsensteinus* inquit
 Regulus; O Dominò nomina quadra suo!
 Exue conceptum leporino è corde pauorem,
 Dignum Threicio te quoque finge Deo.
 Antè tubam trepidas? *Leopoldi* Principis aulâ
 Indignus fuerit, quem cynomia rapit,
 Paucula congeries aquilam testudine vincet?
 Eripietque ipsi tela trifulca Ioui?
 Perge age, cumque; alma Comitumque; ducumque; coronâ;
 Adde rei summam, Vir generosè, manum,
 Sepositis jam jamque lubet pugnare caballis,
 Constat ut, à nobis futilem abesse metum.
 Imus, & unâ acrem pedites intramus arenam:
 Seruet anhelantes grex famularis equos.
 Firmat dicta fides. It bello tessera signum,
 Clangor magnicrepæ, suscitât arma, tubæ,
 Explicat horrendam funesta tragædia scenam,
 Spectator scenæ est seruus, & actor herus:
 Stant mediastini: ferali in puluere iudant
 Tot procerum ingenui, Nobiliumque, globi:
 Et quia decreto dudum jurata minaci
 Helueticæ strages rusticitatis, erat;
 Præcipiunt nostras, quasi sepe, includere turmas,
 Copia furtiux ne foret ulla fugæ:
 Non fuit ulla fugæ *Suiceris* còpia, funus
 Queis solet exosâ gratus esse fugâ.

Iam

Iam mihi, jam totam scribenti infundite Cirrham,
 Hippocrenei Numina docta chori.
 Pandite feruorem, quò vidit terra Suëuos;
 Vidit &, Helueticos incaluisse sinus.
 Non secus ac frendens Getulæ inualor arenæ
 Exultat, viso cominus hoïte, Leo;
 Ardua nec metuit vibrantem cornua Taurum,
 Nec calcitrantes in statione pedes:
 Sed pecorum sese regemque ducemque recordans,
 Sternere solo omnem, cogitat, ungue feram.
 Sic Leo Teutonicus, Tauriscâ è gente creatum,
 Impare procinctu dum videt esse, gregem:
 Præsumentem nimis spe deuorat agmen, & audax,
 Lauro immaturas vult redimire comas.
 Sed qui Therfites putat esse, merosque Daretes;
 Entelli egregiam sentit adesse tribum;
 Namque laceffito creuit violentia Taurò;
 Cornuaque hirsutis intulit unca iubis.
 Alea prima quidem, victorem velle Leonem,
 Dum calor inualuit, reddere, visa fuit:
 Major enim cumulus, longeque potentior hostis,
 Ac generosorum machinâ tanta ducum,
 Quid nisi in Austriacis clament, Victoria, castris?
 Quis palmam hic, hominum, non putet esse ratam?
 Mactârunt nobis in primæ turbine pugnæ,
 Sexaginta alacres, hostica tela, viros.
 Anceps principium, certæque immensa ruinæ
 Helueta congeries, si tepuisset, erat.
 Sed validos jam quisque animos reuocare, nouaque,
 Tentare insolitum, dexteritate, modum,
 Pars cornu dextro, pars irritare sinistro,
 Pars Leopoldum aliâ sollicitare viâ.
 Hic tamen eminuit longè fortissimus unus,
 In chartâ hâc memorem dignus habere, locum;
 Dignus & à turbâ ferre omnem Heliconide laudem,
 Si Virtus ullo sit quoque digna metro.
 Subsiluanus is est, cui VVINCKELRIEDIA nomen;
 Iam Domus, à prisca inclita fecit auis.
 Curtius hic alter trabeati more Quirinæ

Dum calet, & patrij pugnat amore soli;
 Maſti animis, Socij, res eſt in cardine: totum
 Quid juuat aduerſo perdere Marte diem?
 Ferrea telorum, queis pungimur undique, moles,
 Alcidae neruis, tergore Atlantis eget.
 Cùm deſit numerus, non deſit viuida virtus:
 Per ferrum, ac pyrios, hæc iubet ire, rogos.
 Ipſe ego pro patrijs ultronea victima flammis,
 Ferre exquisitam non dubitabo necem.
 Excipiam ſolus totius vulnera belli,
 Inque meâ ſtabit perditione ſalus:
 Stabo velut rupes, & cunctis peruius haſtis,
 Quælibet in noſtrum, tela, ciebo, ſinum.
 Sic acie diſiectâ aditus, ſic ordine fracto,
 Noſtra etiam plenus, fiet in arma locus.
 Vos præpilatis ubi tandem in agone, ſariſſis
 Obrutus. humanam clausero morte viam;
 Vos facti memores, domui ſine præſide, & orbis,
 Gratificaturam, pòrgite rebus, opem.
 Sic ait, ac pronis confertim amplectitur ulnis
 Telorum innumeram, pondera grata, ſtruem;
 Et genus omne haſtas, & brachio utroque ſariſſas
 Colligit, atque audax vulnera mille capit:
 Vulnera mille capit, ſed in hoſtis membra vibrandis
 Vulneribus, pandam, dat quoque mille, viam.
 Cernere erat ferream generoſo in milite ſilvam:
 Transfixère unum tela trecenta ſinum.
 Ipſe ingens animi, penetrantis acumina ferri,
 Excipit, inque ſuo ſanguine, victor obit.
 Iam mihi Cecropios nec tellus Attica Codros,
 Dardana nec Decios obijce, Roma, tuos,
 Si factum trutines, en VVINCKELRIEDIVS unus
 Anteſtat Decium robore, amore Codrum.
 Porta patet sæuæ, ſublato hoc obijce, pugnae;
 Armatura ſuas fert quoque curta vices.
 Certatim irruimus, violentaque tela vibramus,
 Pertæſi tantam luſtinuiſſe moram.
 Findi muſ irato cerebra ilicet obuia ferro:
 Nulla uſquam petimus, nuſpiam aſyla damus.

Ver-

Verbera quot resonant, tot terram funera pulsant,
 Dum rhomphæa furit, corpus inane ruit.
 Cetera ferales inter tamen, arma, bipennes,
 Hostibus extremi causa fuere mali.
 Munierit firmos fulgens cataphracta lacertos,
 Texerit ambrosium cassis athena caput:
 Ferrea belligeris fuerit lorica Sueuis:
 Fortior his cunctis nostra bipennis erat.
 Illa cataphractis munitos transijt armos;
 Hæc galeis tectas pexuit una comas.
 Visceraque inflicto penetrauit & ilia ferro,
 Tanquam à Sicanijs esset acuta fabris.
 Thessala pugnaces ubi quondam Phlegra Cyclopes
 Vidit, in æthereum mittere tela polum:
 Asperiore ferunt Briareum turbine, & æstu,
 Feruere in excelsos non potuisse Deos.
 Præualet ergo truci, pubes Taurisca, Leoni,
 Euellunt tumidas cornua dura iugas.
 Iple quidem multos generosæ verberare caudæ
 Icit, & infernam iussit adire ratem:
 Pugnauere alacres, steterant heroica primò
 Pectora & unâ omnem dedidicere metum.
 Atqui onus armorum, Phæbiq̄ue intensior æstus,
 Scena ferè totum continuata diem,
 Et nimis ardentes nostrâ de parte secures,
 Inuitisq̄ue adeo pugna peracta Dijs:
 Exinxere omnes, in Principis agmine, neruos,
 Oppressitq̄ue ipsum summa ruina Ducem:
 Summa ruina aciem deleuit funditus omnem,
 Iamq̄ue erat in solâ, spesq̄ue salusq̄ue, fugâ.
 Patriciorum ergo reliquus mansuescere cætus;
 Poscere voce suos, aufugiturus, equos.
 Verùm ubi confusam, famularis turba, chimæram,
 Iamq̄ue fugæ accinctos, improba, cernit heros;
 Sæpius à fessis licet in clamata Magistris,
 Sæpe in clamata, ferre negabat, opem.
 Nam nisi commissos conscendere lixa caballos,
 Et curam vitæ cæpit habere suæ;
 Atque simul laxis calones quique lupatis,

Anticipare omnem, quâ fuit anfa, viam.
 Erumpunt pauidi, capiuntque repente ministri,
 Cursu velocem quadrupedante fugam:
 Sic ubi Nobilitas profugos è puluere Vernas,
 Et simul abductos territa cernit equos,
 Vitæ opportunum generosæ quærit asylum:
 Anchora sed quassam non iuuat ulla ratem.
 Lurida Tænarios sparsit Libitina capillos,
 Et Cynosura bonæ non fuit ulla spei.
 Terra rogabatur: vitam illa fugamque negabat,
 Nec nisi purpurei plena cruoris erat.
 Vnda petebatur: quæsitam at vero salutem,
 Insidias sterni dum videt unda, negat.
Climæ in his Princeps, funestum ut reddere naulum
 Nauclero voluit, piscibus esca fuit.
 Fugerat infelix deserto transfuga bello
 Dux, ad contigui cærule stagna lacu:
 Multaque spondenti, Scande, inquit Nauta, celocem,
 Si dederis pretium, mox tibi findo lacum.
 Ingreditur quernam, trepidans formidine, cymbam
 Regulus, ac profugum verna secutus herum:
 Iamque vado propior, nauarchum occidere mandat,
 In patrios remeet ne, sine cæde lares.
 Portitor anticipat, versoque repente phaselo,
 Nunc bibite, ac vestram sistite uterque sitim:
 Illicoque extractis peræ de carcere gazis,
 Nauli, ait, hæc omnem dat mihi pera vicem.
 Horreo jam chartæ reliquam committere stragem,
 Acrius humanis sæuijt illa modis.
 Per fata, per siluas, per confraga tesqua, per ipsum
 Seminecata acies, quærit asyla, lacum.
 Sed lacus, & tellus, & inhospita silua, macellum
 Asperaque, hospitibus sunt laniena, suis.
 Tandem ego; Plena Viri, plena est Victoria: anhelas
 Parcite jam ferro contemerare manus.
 Maximus Heluetiæ tutorque Paterque, clientes
 Et palmâ & spolijs obruit usque nouis.
 Olli æternarum pangenda encomia laudum.
 Astruat authorem nou nisi, palma, D E V M:

Ipse

Ipsius auspicijs inæpta tragædia, iisdem
 Ducta ad felicem cernitur esse scopum.
 Iusta modò locijs, ac iusta ex hoste peremptis,
 Nostrorum ritu, sunt celebranda, patrum.
 Hic è Teutonicis, series heu quanta, Dynastis,
 Clausit in abjecto, tristia fata, solo!
 Tecta cruorifluâ fuit omnis semita turmâ,
 Hinc mutili proceres, hinc jacuere Duces.
 Heluetijs mixtos voluebat arena Suëuos,
 Alter, in alterius sanguine, sanguis, erat.
 E Socijs nostris animam posuere ducenti,
 Vulnera monstrantes non nisi prona, Viri.
 Bina ex Austriacis perierunt millia, vitam
 Lætiùs in patrio claudere digna solo,
 Magnatum è numero Sex, Sexcentique supremum,
 Ac septem decades, oppetière diem.
 Quæ Gentilitijs insignia tecta coronis
 Scuto prætulerat, copia grandis erat:
 Quinquaginta ipsos, numerauimus, atque trecentos,
 Illustri passim gente domoque satos. b.
 Hos tibi distinctè sermo memorare latinus,
 Et concinnandi non finit ordo metri.
 Primores fuerant, Hochberge Marchio, stirpis
 Fürstenbergiæ, Zolleriq; Comes:
 De Thierstein gemini, Comes Ochsensteinus unus;
 Waldburgi Dapifer, Brandisijq; Baro:
 Satrapa Hasenburgi, Comes Arbergensis, & omnis
 Germano-Helueticæ nobilitatis apex.
 Hic mihi notitiâ non rari ac sanguine, juncti
 Magna quidem ancipitis causa doloris erant:
 Tu verò mediâ marcensque jacensque ruinâ,
 Tu generosorum gloria summa Ducum;
 Austria quem Dominum, quem Cælaris aula Nepotem,
 Quem dixere oculum, regna Alemanna, suum:
 Exanimes conspecte inter, LEOPOLDE, cateruas,
 In proprio tanquam victima cæsa solo:
 Ingenua extremo turbasti pectora luctu,
 Vertice Cycnæas digne videre comas.
 Proh scelus! in tantas quæ tandem audacia Scyllas

Ausa est tam celebrem præcipitare Ducem!
 Ipse quidem dignos dum spargit Apolline crines,
 Proximaque æthereis, ora humerosque, Dijs;
 Cui simul æterni dignata est, cura Promethei,
 Condere ab emerito corque animumque luto,
 Dignus erat, cui vota simul communia, fato
 Optarent Pylios prosperiore dies.
 Sic ergo unanimes: Dormi LEOPOLDE, sit inter
 Lætior, Elysios, jam tibi vita, choros.
 Quam Tibi noluerat pacem concedere tellus.
 Præbeat in cæli nunc regione, DEVS.
 Quid prædæ obtigerit, Clades hæc quemque docebit:
 Sufficiens unus, præda, fuisset homo.
 Arma, cataphractæ, Procerum cimelia, gazæ,
 Ac tantâ dignus nobilitate penus,
 Quindecim ab eximijs fynthemata pendula contis.
 Vexilla è varijs, nobiliora locis:
 Ingenti que lucro cesserunt Principis omnes,
 Quas quadrigarum copia vexit, opes.
 Königsfelda graui primaria funera pompâ
 Excipit, & cippo quemque decente tegit. d.
 Vique adeo in nostris diuinâ potentia rebus
 Ludit, & alternas miscet in orbe vices!
 Optimus hic Princeps, cui Fors & Gratia clauum,
 Teutonicas inter, contribuere plagas:
 Dum veluti Phaëthon, qui ex æquore surgit Eoo.
 Terrarum dominos eminet ante Duces;
 Erudit hinc Orbem, quanta interualla, reapse
 Distet ab Occidua, Lucifer ortus, aquâ.

A. Sic cum Etterlino insinuat Stettlerus. B. Ita clare Sim-
 lerus E tribus Principum, Comitum, Nobilium, & Equitum
 casos fuisse 2000. asserit Stumpsius f. 568. C. Enumerantur
 fusè à citatis, è quibus notat. Etterlinus, è 4000. Austriacis
 pauculos domum reuertisse D. Ducem ipsum Leopoldum cum LX.
 Viris primarijs, ut habet Grasserus f. 85. &c.